

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ І. І. МЕЧНИКОВА
Кафедра географії України, ґрунтознавства і земельного кадастру

Проректор з науково-педагогічної роботи

ЗАТВЕРДЖУЮ

_____ Майя НІКОЛАЄВА

“ 05 ” 09

202р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
Основи шкільної географічної освіти та краєзнавства
(назва навчальної дисципліни)

Рівень вищої освіти: Перший (бакалаврський)

Галузь знань: 01 Освіта/Педагогіка

Спеціальність: 014 Середня освіта (за предметними спеціальностями)

Освітньо-професійна/наукова програма: Середня освіта (Географія)

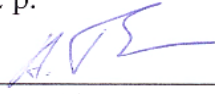
Робоча програма навчальної дисципліни «Основи шкільної географічної освіти та краєзнавства». Одеса: ОНУ, 2022. 15 с.

Розробник: Тригуб Валентина Іванівна – кандидат географічних наук, доцент кафедри географії України, ґрунтознавства і земельного кадастру.

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри географії України, ґрунтознавства і земельного кадастру

Протокол № 02 від “02” бересня 2022 р.

Завідувач кафедри

_____ (підпис)

(Андрій БУЯНОВСЬКИЙ)
(Ім'я ПРІЗВИЩЕ)

Погоджено із гарантом ОПП "Середня освіта. Географія"

_____

(Марія АДОВОВСЬКА)
(Ім'я ПРІЗВИЩЕ)

Схвалено навчально-методичною комісією (НМК) геолого-географічного факультету

Протокол № 1 від. “2” 09 2022 р.

Голова НМК

_____ (підпис)

(Віталій СИЧ)
(Ім'я ПРІЗВИЩЕ)

Переглянуто та затверджено на засіданні кафедри географії України, ґрунтознавства і земельного кадастру

Протокол № ___ від. “___” _____ 20__ р.

Завідувач кафедри

_____ (підпис)

(_____) (Ім'я ПРІЗВИЩЕ)

Переглянуто та затверджено на засіданні кафедри географії України, ґрунтознавства і земельного кадастру

Протокол № ___ від. “___” _____ 20__ р.

Завідувач кафедри

_____ (підпис)

(_____) (Ім'я ПРІЗВИЩЕ)

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, спеціалізація, рівень вищої освіти	Характеристика навчальної дисципліни	
		<i>очна форма навчання</i>	<i>заочна форма навчання</i>
Загальна кількість: кредитів – 3.0 годин – 90 змістових модулів – 2	Галузь знань <u>01 Освіта</u> (шифр і назва) Спеціальність <u>014 Середня освіта</u> (код і назва) Рівень вищої освіти: перший (бакалаврський)	Обов'язкова	
		<i>Рік підготовки:</i>	
		2-й	-й
		<i>Семестр</i>	
		3-й	-й
		<i>Лекції</i>	
		20 год.	год.
		<i>Практичні, семінарські</i>	
		16 год.	год.
		<i>Лабораторні</i>	
		- год.	- год.
		<i>Самостійна робота</i>	
		54 год.	год.
Форма підсумкового контролю: екзамен			

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета навчальної дисципліни – формування у студентів знань теоретичних засад навчання географії, професійних педагогічних умінь з проектування навчального процесу з географії, розвиток творчого мислення та особистісних якостей вчителя сучасної школи; оволодіння теоретичними та практичними засадами шкільного географічного краєзнавства, опанувати методіку географічно-краєзнавчих досліджень для підготовки майбутнього вчителя географії у здійсненні ним самостійної краєзнавчої роботи в закладах середньої освіти.

Завдання навчальної дисципліни – засвоєння студентами теоретичних правил навчання географії на основі компетентнісного підходу до побудови його змісту, психодідактичних засад формування географічних знань, істотного арсеналу технологій навчання; підготувати майбутніх учителів до здійснення навчально-виховного процесу у всій його різноманітності; обґрунтування методичних особливостей використання краєзнавчого принципу навчання як елементу дидактичної системи учителя географії; розширення системи знань здобувачів про природні й суспільні особливості рідного краю та про визначні його пам'ятки; розкриття змісту, форм та методичних особливостей організації краєзнавчих досліджень у загальноосвітніх навчальних закладах.

Процес вивчення дисципліни спрямований на формування елементів наступних **компетентностей**:

а) інтегральна компетентність (ІК): здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі, професійні проблеми та спеціалізовані практичні завдання в галузі середньої освіти, що передбачає застосування концептуальних методів освітніх та географічних наук, психології, теорії та методіки навчання і характеризуються комплексністю, застосовувати інноваційні технології в роботі, критично та творчо мислити;

б) загальних компетентностей (ЗК): базові знання та розуміння з предметної області та розуміння професійної діяльності (ЗК.1); здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел (ЗК.5); здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями (ЗК.7);

в) фахові компетентності спеціальності (ФК): здатність орієнтуватися у світовому й національному географічному освітньо-науковому просторі в контексті необхідності постійного розширення і актуалізації географічних знань для підвищення професійної майстерності (ФК.5); здатність здійснювати професійну діяльність вчителя географії, класного керівника, педагога-організатора позакласної та позашкільної виховної роботи на основі аналізу та осмислення педагогічної діяльності, застосування творчого підходу, інноваційних методів та освітніх технологій для відповідного забезпечення належної якості освітнього процесу в закладах освіти (ФК.6); здатність застосовувати набуті географічні і психолого-педагогічні компетентності, знання сучасних методик і освітніх технологій для формування в учнів загальних і предметних компетентностей та здійснення міжпредметних зв'язків географії (ФК.8); здатність використовувати знання теоретичних основ краєзнавства для оцінки природних умов, розвитку економіки, населення і соціальної сфери рідного краю та реалізовувати краєзнавчий підхід на уроках географії, у позакласній та позашкільній діяльності (ФК.12).

Програмні результати навчання (ПРН):

ПРН3 - усвідомлювати зміни, які відбуваються у географічному середовищі під впливом чинників різного характеру; розуміє наслідки і детермінанти в контексті концепції сталого розвитку людства; знати важливість збереження навколишнього середовища, охорони біологічного різноманіття, природоохоронної та природно-заповідної діяльності;

ПРН5 – знати і розуміти психолого-педагогічні аспекти навчання і виховання учнів: вікові та індивідуальні психологічні особливості особистості учня, основні психічні процеси, зміст педагогічних теорій, основні категорії педагогіки, методи педагогічних досліджень, закономірності, принципи та методи навчання та виховання, особливості фізичного

розвитку учня, функціональні обов'язки вчителя та класного керівника тощо;

ПРН12 - застосовувати набуті географічні і психолого-педагогічні компетентності, сучасні методики і освітні технології, в тому числі інформаційні, для забезпечення для формування в учнів загальних і предметних компетентностей, здійснення міжпредметних зв'язків та формування основ цілісної природничо-наукової картини світу відповідно до вимог державного стандарту;

ПРН13 - виконувати функціональні обов'язки вчителя географії та класного керівника, застосовувати творчий підхід до педагогічної діяльності, моделювати та розв'язувати педагогічні ситуації, планувати освітню роботу з дітьми, педагогами та батьками, застосовувати індивідуальний підхід;

ПРН18 - формувати в учнів уміння користуватися географічною та картографічною мовою в навчальному процесі, застосовувати алгоритми користування картографічною продукцією при характеристиці окремих географічних об'єктів і територій;

ПРН19 - застосовувати інноваційні технології навчання та традиційні форми, методи, прийоми навчання, які сприяють свідомому оволодінню системою географічних знань, умінь і навичок, організовувати, планувати, конструювати й здійснювати свою власну професійну діяльність відповідно до дидактичних принципів навчання.

Очікувані результати навчання. У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен

знати:

- вимоги Державного стандарту базової і повної середньої освіти з географії;
- зміст, структуру, основні завдання шкільних курсів географії базового та профільного рівнів навчання;
- історію розвитку шкільної географії як навчального предмета та історію розвитку методичної думки в Україні та Європі;
- основні методи, прийоми та засоби навчання;
- організаційно-методичні особливості структури основних форм навчання географії: уроку, екскурсії, роботи на місцевості;
- особливості організування вивчення різних шкільних курсів географії з урахуванням вікових особливостей учнів та змісту курсу;
- основні форми і види діяльності позакласної роботи з географії;
- теоретичні основи географічно-краєзнавчих досліджень, володіти сучасними методами та методичними прийоми застосування знань в закладах загальної середньої освіти (рівень базової середньої освіти);
- історію розвитку географічного краєзнавства в Україні;
- регіональні аспекти краєзнавчих досліджень та географічно-краєзнавчі особливості своєї території; цінувати різноманіття та мультикультурність краю;
- географічні особливості свого адміністративного регіону;
- принципи організації та проведення краєзнавчої роботи в школі;
- методичні особливості краєзнавчої роботи з учнями різних вікових груп.

вміти:

- володіти педагогічними технологіями навчання географії та розуміти особливості їхнього застосування у навчально-виховному процесі;
- володіти прийомами роботи з географічними картами, глобусом, підручниками, мультимедійними педагогічними засобами;
- організовувати і проводити педагогічний експеримент, обробляти матеріали й аналізувати результати власних педагогічних досліджень;
- проводити самоаналіз уроку географії з метою подальшого вдосконалення своєї педагогічної діяльності;
- застосовувати базові знання з природничих та суспільних наук у навчанні та професійній діяльності при вивченні Землі (світу), материків і океанів, України;

- реалізовувати краєзнавчий підхід на уроках географії, у позакласній і позашкільній роботі з учнівською молоддю;
- оперувати базовими категоріями та поняттями щодо навчання шкільного географічного краєзнавства в закладах освіти;
- формувати в учнів вміння користуватися географічною та картографічною мовою в навчальному процесі, застосовувати друкованою і цифровою картографічною продукцією при краєзнавчій характеристиці територій; використовувати літературні, картографічні та інтернет ресурси для краєзнавчої роботи;
- оцінювати природні умови та ресурси рідного краю, його населення та господарство, оцінює роль і місце свого краю в сучасних суспільно-географічних процесах в Україні та світі;
- розробляти самостійні програми географічно-краєзнавчих досліджень території; застосовувати форми та методичні особливостей організації краєзнавчих досліджень у загальноосвітніх навчальних закладах;
- планувати роботу краєзнавчого гуртка у школі; організувати краєзнавчу конференцію та оформити результати наукових досліджень;
- формувати відповідальне ставлення учнів до природи, повагу до культурних цінностей і традицій місцевого населення під час краєзнавчих екскурсій, походів і експедицій з учнівською молоддю.

3 Зміст навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Основи шкільної географічної освіти

Тема 1. Загальні питання. Історія розвитку шкільної географічної освіти.

Предмет, завдання і значення географії в школі. Цілі навчання географії. Зв'язок навчання географії в школі з іншими предметами. Взаємозв'язок науки географія та шкільного предмету.

Становлення шкільної географії у XVII-XVIII ст. Розвиток шкільної географії у XIX ст. Шкільна географія у XX ст. Особливості розвитку шкільної географії в Україні. Сучасна шкільна географія в зарубіжних країнах.

Тема 2. Мета і зміст географічної освіти в сучасній школі. Визначення змісту загальної географічної освіти як складна наукова проблема. Компетентнісний підхід до освіти та його реалізація в шкільній географії. Мета і завдання базової шкільної географічної освіти. Структура шкільної географії.

Тема 3. Засоби навчання в географічній освіті. Система засобів навчання географії та методика роботи з ними. Поняття про засоби навчання географії. Класифікація засобів навчання. Головні засоби навчання та методика роботи з ними. Наочні засоби та їх роль у формуванні географічних уявлень. Технічні і технологічні засоби навчання. Кабінет географії як складова навчального процесу.

Тема 4. Принципи і процес навчання географії. Поняття про принципи навчання. Характеристика окремих принципів навчання. Процес навчання географії і його окремі складові.

Тема 5. Методи навчання. Проблемне навчання географії. Методи навчання географії та їх класифікація. Характеристика методів навчання, виділених на основі характеру пізнавальної діяльності учнів. Проблемне навчання географії. Основні поняття. Види проблемних завдань з географії. Вибір методів навчання. Рівні засвоєння знань. Співвідношення понять «метод навчання» і «технологія навчання».

Тема 6. Засвоєння змісту шкільної географії. Формування географічних знань. Основні види географічних знань. Формування географічних уявлень. Особливості засвоєння географічних понять. Методи і прийоми засвоєння причинно-наслідкових зв'язків. Засвоєння знань про географічні закономірності.

Змістовий модуль 2. Шкільне географічне краєзнавство

Тема 7. Географічне краєзнавство в школі. Освітньо-виховне значення географічного краєзнавства в школі. Система географічного краєзнавства в школі. Сутність краєзнавчого принципу навчання. Зміст і обсяг краєзнавчих даних в шкільних курсах географії. Значення краєзнавчого принципу у викладанні географії. Розвиток шкільного краєзнавства в Україні.

Тема 8. Зміст і форми організації роботи з географічного краєзнавства у ЗОНЗ. Природні умови та ресурси краю. Соціально-економічні особливості краю. Особливості природоохоронної діяльності. Мистецтво та культура як об'єкти шкільного краєзнавства. Топоніміка краю. Форми організації краєзнавчої роботи.

Тема 9. Позакласне географічне краєзнавство. Особливості підготовки і проведення краєзнавчої екскурсії. Методичні прийоми екскурсійного показу. Методичні прийоми розповіді. Техніка проведення екскурсії. Особливості підготовки і проведення краєзнавчої експедиції.

Тема 10. Стаціонарні форми краєзнавчої роботи в школі. Організація краєзнавчих вечорів у школі. Проведення краєзнавчих конференцій. Краєзнавчі вікторини та ігри. Краєзнавчий гурток в школі

4 Структура навчальної дисципліни

Назви тем	Кількість годин									
	Денна форма					Заочна форма				
	Усього	у тому числі				Усього	у тому числі			
		л	п/с	лаб.	с.р.		л	п/с	лаб.	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Змістовий модуль 1. Основи шкільної географічної освіти										
Тема 1 Загальні питання. Історія розвитку шкільної географічної освіти.	8	2	2		4					
Тема 2. Мета і зміст географічної освіти в сучасній школі.	6	2			4					
Тема 3. Засоби навчання в географічній освіті. Система засобів навчання географії та методика роботи з ними.	8	2	2		4					
Тема 4. Принципи і процес навчання географії.	8	2	2		4					
Тема 5. Методи навчання. Проблемне навчання географії.	6	2			4					
Тема 6. Засвоєння змісту шкільної географії. Формування географічних знань	10	2	2		6					
Разом за змістовим модулем 1	46	12	8		26					
Змістовий модуль 2. Шкільне географічне краєзнавство										
Тема 7. Географічне краєзнавство в школі.	10	2	2		6					
Тема 8. Зміст і форми організації роботи з	10	2	2		6					

географічного краєзнавства у ЗОНЗ.										
Тема 9. Позакласне географічне краєзнавство.	12	2	2		8					
Тема 10. Стаціонарні форми краєзнавчої роботи в школі.	12	2	2		8					
Разом за змістовим модулем 2	44	8	8		28					
Усього годин	90	20	16		54					

5 Теми практично-семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Історія розвитку шкільної географічної освіти. <i>Підготувати презентації на теми:</i> 1. Сучасна географічна освіта в Україні 2. Сучасна географічна освіта в інших країнах світу (за вибором).	2
2	Засоби навчання в географічній освіті. Система засобів навчання географії та методика роботи з ними. <i>Розглянути:</i> 1. Класифікацію засобів навчання. 2. Наочні засоби та їх роль у формуванні географічних уявлень. 3. Технічні і технологічні засоби навчання	2
3	Принципи і процес навчання географії. <i>Розглянути:</i> 1. Поняття про принципи навчання. 2. Характеристика окремих принципів навчання. 3. Процес навчання географії і його окремі складові.	2
4	Засвоєння змісту шкільної географії. Формування географічних знань. <i>Розглянути:</i> 1. Зміст шкільної географії та формування географічних знань при вивченні наступних розділів шкільної географії: - «Рідний край» (5 клас); - «Загальна географія» (6 клас); - «Географія материків і океанів» (7 клас); - «Географія України» (8-9 класи); - «Соціальна і економічна географія світу».	2
5	Географічне краєзнавство в школі <i>Розглянути:</i> 1. Сутність краєзнавчого принципу навчання 2. Зміст і обсяг краєзнавчих даних в шкільних курсах географії. 3. Освітньо-виховне значення географічного краєзнавства в школі. 4. Розвиток шкільного краєзнавства в Україні.	2
6	Зміст і форми організації роботи з географічного краєзнавства у ЗОНЗ.	2

	<p><i>Розглянути:</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Природні умови та ресурси краю. 2. Соціально-економічні особливості краю. 3. Особливості природоохоронної діяльності. 4. Мистецтво та культура як об'єкти шкільного краєзнавства. 5. Топоніміка краю. 	
7	<p>Позакласне географічне краєзнавство</p> <p><i>Підготувати презентації (розробити):</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Розробити маршрут екскурсії (за місцем проживання). 2. Розробити маршрут експедиції (за місцем проживання). 	2
8	<p>Стаціонарні форми краєзнавчої роботи в школі.</p> <p><i>Підготувати презентації на теми:</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Розробити краєзнавчий захід «Організація краєзнавчого вечора в школі» (за вибраною темою). 2. Розробити краєзнавчий захід «Краєзнавча конференція» (за вибраною темою). 3. Розробити краєзнавчий захід «Краєзнавча вікторина (гра)» (за вибраною темою). 	2
Всього		16

7. Теми лабораторних занять

Не передбачено

8. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми/ види завдань	Кількість годин
1	<p>Історія розвитку шкільної географічної освіти.</p> <p>Становлення шкільної географії у XVII-XVIII ст. Розвиток шкільної географії у XIX ст. Шкільна географія у XX ст. Особливості розвитку шкільної географії в Україні. Сучасна шкільна географія в зарубіжних країнах.</p>	4
2	<p>Мета і зміст географічної освіти в сучасній школі.</p> <p>Визначення змісту загальної географічної освіти як складна наукова проблема. Компетентнісний підхід до освіти та його реалізація в шкільній географії. Мета і завдання базової шкільної географічної освіти. Структура шкільної географії.</p>	4
3	<p>Система засобів навчання географії та методика роботи з ними.</p> <p>Поняття про засоби навчання географії. Класифікація засобів навчання. Головні засоби навчання та методика роботи з ними. Наочні засоби та їх роль у формуванні географічних уявлень. Технічні і технологічні засоби навчання.</p>	4
4	<p>Принципи і процес навчання географії.</p> <p>Поняття про принципи навчання. Характеристика окремих принципів навчання. Процес навчання географії і його окремі складові.</p>	4
5	<p>Проблемне навчання географії.</p> <p>Методи навчання географії та їх класифікація.</p>	4

	Характеристика методів навчання, виділених на основі характеру пізнавальної діяльності учнів. Проблемне навчання географії. Види проблемних завдань з географії. Вибір методів навчання. Рівні засвоєння знань.	
6	Засвоєння змісту шкільної географії. Формування географічних знань. Основні види географічних знань. Формування географічних уявлень. Особливості засвоєння географічних понять. Методи і прийоми засвоєння причинно-наслідкових зв'язків. Засвоєння знань про географічні закономірності.	6
7	Географічне краєзнавство в школі. Освітньо-виховне значення географічного краєзнавства в школі. Система географічного краєзнавства в школі. Сутність краєзнавчого принципу навчання Зміст і обсяг краєзнавчих даних в шкільних курсах географії. Значення краєзнавчого принципу у викладанні географії. Розвиток шкільного краєзнавства в Україні.	6
8	Зміст і форми організації роботи з географічного краєзнавства у ЗОНЗ. Природні умови та ресурси краю. Соціально-економічні особливості краю. Особливості природоохоронної діяльності. Мистецтво та культура як об'єкти шкільного краєзнавства. Топоніміка краю. Форми організації краєзнавчої роботи.	6
9	Позакласне географічне краєзнавство. Особливості підготовки і проведення краєзнавчої екскурсії. Методичні прийоми екскурсійного показу. Методичні прийоми розповіді. Техніка проведення екскурсії. Особливості підготовки і проведення краєзнавчої експедиції.	8
10	Стаціонарні форми краєзнавчої роботи в школі. Організація краєзнавчих вечорів в школі. Проведення краєзнавчих конференцій. Краєзнавчі вікторини та ігри. Краєзнавчий гурток в школі	8
	Разом	54

До самостійної роботи відноситься:

- [1] – підготовка до лекцій, практичних і семінарських занять;
- [2] – підготовка презентацій за визначеною темою.

9. Методи навчання

Лекції із застосуванням методів пояснювально-ілюстративного (мультимедійні презентації) викладання, обговорення проблемних ситуацій та диспуту; практично-семінарські заняття з наочними демонстраціями; виконання індивідуальних завдань.

10. Форми контролю і методи оцінювання (у т.ч. критерії оцінювання результатів навчання)

Поточне контрольне опитування, оцінювання семінарських доповідей та виконання

індивідуальних завдань; підсумковий контроль – екзамен. В обов'язковому порядку здійснюється облік відвідування студентами усіх видів занять.

Критерії оцінювання навчальних досягнень

Оцінка за національною шкалою	Теоретична підготовка	Практична підготовка
	Здобувач освіти	
Відмінно	вільно володіє програмним матеріалом. Розуміє та може змістовно викласти особливості викладання на уроках географії. Характеризує необхідні знання та уміння, засоби навчання при вивченні шкільної географії. Знає форми організації роботи з географічного краєзнавства у ЗОНЗ; виконує 95-100% від загальної кількості тестів.	глибоко та всебічно розкриває сутність практичних завдань, використовуючи при цьому обов'язкову та додаткову літературу; може аргументовано обрати раціональний спосіб виконання завдання й оцінити результати власної практичної діяльності; виконує творчі завдання та ініціює нові шляхи їх виконання; вільно використовує набуті теоретичні знання при аналізі практичного матеріалу; проявляє творчий підхід до виконання індивідуальних завдань при виконанні самостійної роботи. Виконав та успішно здав всі практичні роботи.
Добре	самостійно висвітлює визначення основних понять і термінів, особливостей викладання шкільної географії; висвітлює сучасні проблемні питання шкільної географії та використання краєзнавства в школі. Дає розгорнуту відповідь, пояснюючи логіку суджень, наводить приклади. Разом з тим, студент допускає окремі помилки та неточності, що не впливає на загальний характер відповіді.	правильно вирішив більшість практичних завдань; має стійкі навички їх виконання. Практичні роботи здані.
Задовільно	знання студента завчені з підручника чи навчального посібника, висвітлює їх за допомогою конспекта чи викладача. Дає нечіткі визначення основних понять і термінів. Відповідає на поставлене запитання не повністю, при розкритті спеціальних питань не може конкретизувати відповідь наведенням прикладів, допускає значні помилки.	може використовувати знання в стандартних ситуаціях, має елементарні, нестійкі навички виконання завдання. Виконав більшу частину практичних робіт.

Незадовільно з можливістю повторного складання	студент не володіє матеріалом, потребує подальшої роботи над засвоєнням основних положень предмету.	недостатньо розкриває сутність практичних завдань, допускаючи при цьому суттєві неточності, відсутні сформовані уміння та навички. Не виконав жодної практичної роботи.
Незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не володіє навчальним матеріалом не орієнтується в предметі, потребує подальшої роботи над засвоєнням основних положень предмету	не виконав жодної практичної роботи, може виконати лише елементи завдання, потребує постійної допомоги викладача

11. Питання для підсумкового контролю

1. Становлення і розвиток шкільної географії у школах Західної Європи та в Україні з XVII до поч. XX століття.
2. Розвиток шкільної географії з 1917 до 1945 років.
3. Розвиток шкільної географії з 1945 до 1991 рр.
4. Напрямки і особливості розвитку шкільної географії в незалежній Україні (сучасний етап).
5. Географічна освіта за кордоном.
6. У чому полягає загальноосвітня цінність шкільної географії?
7. Охарактеризуйте загальну мету і головні завдання шкільної географії.
8. В чому суть компетентнісного підходу до навчання?
9. Назвіть просторові компетенції, яких ви набули у загальноосвітній школі і які вам знадобились в житті.
10. Що таке профільне навчання і які його завдання?
11. Які конструктивні курси з географії Ви б запропонували для профільної школи?
12. Охарактеризуйте методи навчання географії за таким планом: а) назва методу і його призначення; б) діяльність вчителя; в) діяльність учня; г) приклад (до конкретної теми уроку).
13. Що таке проблемне навчання? Розкрийте зміст його основних понять.
14. Які рівні засвоєння знань розрізняють у педагогічному досвіді? Які методи і прийоми забезпечують їх засвоєння?
15. Назвіть головні умови активної діяльності учнів на уроках географії.
16. Наведіть 2-3 приклади поєднання вивчення основ географічної науки з видами повсякденної діяльності.
17. Яким чином ви б реалізували на майбутньому своєму уроці принцип емоційності навчання?
18. Використовуючи програму та підручники покажіть, як розвиваються від класу до класу система знань: геолого-геоморфологічних, кліматологічних, гідрологічних, про природні комплекси. Чому вони не вивчаються відразу, в одному класі?
19. Назвати компоненти змісту шкільного курсу географії.
20. У чому полягає відмінність географічного уявлення від поняття? Яке значення має формування географічних уявлень у процесі навчання географії?
21. Скласти схему «Види географічних понять» з наведенням конкретних прикладів.
22. Назвати основні критерії засвоєння знань учнями.
23. Навести приклади загальнонавчальних і спеціальних географічних умінь і навичок.
24. Географічні вміння і навички, які формуються в школі.
25. Формування географічних понять. Алгоритм формування географічних понять.
26. Вивчення географічних причинно-наслідкових зв'язків.
27. Формування знань про географічні закономірності.
28. Формування географічних уявлень.

29. Вивчення географічних фактів.
30. Назвіть об'єкт і предмет шкільного географічного краєзнавства.
31. Які Ви знаєте функції краєзнавства?
32. Визначте основні завдання шкільного географічного краєзнавства на сучасному етапі.
33. Як Ви розумієте поняття «шкільне географічне краєзнавство»?
34. Які форми шкільного краєзнавства Ви знаєте?
35. У чому полягає краєзнавчий підхід у вивченні географії у школі?
36. Укажіть основні методи реалізації краєзнавчого принципу у вивченні курсу географії у 6 класі?
37. Поясніть особливості використання методу аналогії у реалізації краєзнавчого принципу навчання під час викладання курсу «Україна у світі: природа, населення».
38. Які вимоги до краєзнавчого матеріалу, що використовують під час уроку географії?
39. Наведіть приклади методів навчання, що забезпечують використання краєзнавчих матеріалів на уроках географії у 9 класі.
40. Назвіть основні напрями краєзнавчих досліджень природи краю.
41. Які категорії природоохоронних територій та об'єктів Ви знаєте?
42. За якими показниками оцінюють роботу окремого підприємства?
43. У чому полягає мистецтвознавче дослідження краю?
44. Назвіть основні різновиди топонімів.
45. Визначте групові форми організації краєзнавчої роботи.
46. Які основні ознаки екскурсії? Назвіть її найважливіші функції.
47. За якими ознаками класифікують екскурсії?
48. Які вимоги ставляться щодо організації краєзнавчих екскурсій для учнів різних вікових категорій?
49. У чому позитивна роль проведення краєзнавчих вікторин, ігор та конференцій?
50. Які теми будуть, на вашу думку, цікавими та актуальними для організації краєзнавчих вечорів у школі?
51. Які інтелектуальні ігри користуються найбільшою популярністю в сучасних школярів?
52. Яка мета створення краєзнавчого гуртка?
53. У чому відмінність між краєзнавчим гуртком, секцією, товариством?
54. За якими напрямами ви б організували краєзнавчу роботу в сучасній школі?
55. Назвіть основні ознаки краєзнавчої екскурсії
56. Пригадайте основні методичні прийоми розповіді під час екскурсії.
57. Схарактеризуйте методичний прийом зорової аналогії.
58. У чому полягає відмінність між краєзнавчою екскурсією та експедицією?
59. Назвіть основні напрями краєзнавчих досліджень природи краю
60. Назвіть основні різновиди топонімів.

12. Розподіл балів, які отримують студенти

Поточний контроль										Контрольна робота за змістовим модулем 1-2*	Сума балів
Змістовий модуль №1					Змістовий модуль №2						
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	T10	20	100
8	8	8	8	8	8	8	8	8	8		

T1, T2 ... T10 – теми змістових модулів

Підсумковий контроль (контрольна робота) за змістовим модулем здійснюється у формі письмових тестових завдань після завершення вивчення всього навчального матеріалу (змістовних модулів 1-2). Тестові письмові завдання для модульної контрольної роботи складаються з 20 тестових завдань і відповідають змісту навчального матеріалу

навчального курсу. За кожну правильну відповідь на одне тестове завдання студент отримує 1 бал.

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
85-89	B	добре	
75-84	C		
70-74	D	задовільно	
60-69	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

13. Навчально-методичне забезпечення

Робоча програма та силабус навчальної дисципліни; опорні конспекти лекцій; підручники і навчальні посібники, законодавства України; мультимедійні презентації; плани практично-семінарських занять; навчально-методичні матеріали та питання для поточного і підсумкового контролю; питання і завдання для самостійної роботи, тестові завдання.

14. Рекомендована література

Основна

1. Вішнікіна Л. П. Компетентнісне навчання географії в основній школі: монографія. Полтава : ТОВ «АСМІ», 2017. 407 с.
2. Викладання географії в умовах впровадження Державного стандарту базової та повної освіти: Методичний посібник / Укладачі Кожемякіна О.В., Діденко С.М. К., 2019. 126 с.
3. Касіяник І.П., Мисько В.З. Методика навчання географії (теоретичний аспект). Кам'янець-Подільський: ТОВ «Друкарня «Рута»», 2017. 214 с.
4. Олішевська Ю.А. Шкільне географічне краєзнавство. Навчальний посібник. К.: «ФОП Кравченко», 2020. 175 с.
5. Прокопчук В.С. Шкільне краєзнавство: навчальний посібник. Кам'янець-Подільський: Кондор, 2010. 243 с.

Додаткова (допоміжна) література

1. Вишневський В. Екскурсія як метод пізнання //Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. 2019. Вип. 2(75). С.64-69.
2. Кудак А. І. Використання експонатів шкільного музею на уроках географії //Таврійський вісник освіти. 2016. №2 (54). С.10-12.
3. Кушнарєнко Н. Г. Формування фізико-географічних знань учнів на основі краєзнавчого принципу// Збірник наукових праць. Вип. 17(2). 2014. С. 219-224.
4. Майко С. М. Шкільний музей як форма додаткової освіти. // Педагогічний пошук. 2017.№2 (94). С. 64-66.

Інформаційні ресурси

1. Географія (поглиблене вивчення). Навчальна програма для учнів 8-9 класів закладів загальної середньої освіти. Рекомендовано МОН України (Лист МОН від 25.08.2020 №

- 1/11-5718) [Електронний ресурс] Режим доступу <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/programy-klas/geografiy.pdf> 5-9-
2. Географія. Програма для 6-9 класів ЗНЗ [Електронний ресурс]. Режим доступу <https://ru.osvita.ua/school/program/program-5-9/56127/>
  3. Географія 10-11 класи (рівень стандарту) Затверджено Міністерством освіти і науки України (Лист МОН від 23.10.2017 № 1407) [Електронний ресурс]. Режим доступу - <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/navchalni-programi/navchalni-programi-dlya-10-11-klasiv>
  4. Державний стандарт базової і повної середньої освіти [Електронний ресурс] - Режим доступу: <http://www.mon.gov.ua/education/average>
  5. Закон України «Про освіту» від 5 вересня 2017 року № 2145-VIII <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2145-19> (закон);
  6. Загальні критерії оцінювання навчальних досягнень учнів у системі загальної середньої освіти [Електронний ресурс] - Режим доступу: <http://zakon.nau.ua/doc/?code=v0371290-08>
  7. Застосування краєзнавчого принципу у формування предметних компетентностей учнів на уроках географії [Електронний ресурс] – Режим доступу- <https://vseosvita.ua/library/zastosuvanna-kraeznavchogo-principu-u-predmetnih-kompetentnostej-ucniv-na-urokah-geografii-55849.html>
  8. Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України // www.mon.gov.ua
  9. Методичні рекомендації щодо організації навчально-виховного процесу під час проведення навчальних екскурсій та навчальної практики учнів загальноосвітніх навчальних закладів [Електронний ресурс] / Освіта. ua - Режим доступу: http://osvita.ua/legislation/Ser_osv/2617
  10. Методичні рекомендації «Реалізація краєзнавчого принципу на уроках географії» [Електронний ресурс] – Режим доступу -<https://naurok.com.ua/metodichni-rekomendacii-realizaciya-kraeznavchogo-principu-na-urokah-geografii-39741.html>
  11. Методичні рекомендації щодо викладання географії у 2019/2020 навчальному році [Електронний ресурс] – Режим доступу - <https://osvitoria.media/metodychni-rekomendatsiyi-shhodo-vykladannya-geografiyi-u-2019-2020-navchalnomu-rotsi/>
  12. Освітній портал // www.osvita.ua
  13. Побідайло Н. Г. Формування краєзнавчої компетентності на заняттях із фізичної географії України // Професіоналізм педагога: теоретичні й методичні аспекти. 2017. Вип. 6. [Електронний ресурс] - http://nbuv.gov.ua/UJRN/prptma_2017_6_20